

Zavržení Saula

Rožnov, Střítež: 21.8.2016

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: 1 S 15, 1 – 21

Text: 1 S 15, 24 + 32 – 33

Saul doznal Samuelovi: "Zbřešil jsem, neboť jsem přestoupil Hospodinův rozkaz i tvá slova. Báł jsem se lidu, proto jsem je uposlechl. ... Pak Samuel poručil: "Přiveďte ke mně amáleckého krále Agaga!" Agag šel k němu sebevědomě, neboť si řekl: "Zajisté je odvrácena hořkost smrti." Samuel řekl: "Jako tvůj meč zřaboval ženy děti, tak ať je tvá matka bezdětná nad jiné ženy." A Samuel rozsekal Agaga na kusy před Hospodinem v Gilgálu.

Soudce Samuel, dnes bychom řekli někdejší duchovní představitel izraelského náboženství, přikazuje králi Saulovi ve jménu Hospodina vyhladit Amálekovce, a to včetně žen, dětí i kojenců. To je jeden z mnoha biblických textů, na kterých by se dalo snadno postavit obvinění, že Bible vyzývá ke krutostem a k násilí možná více než posvátné knihy jiných světových náboženství. Nemíním dělat Bibli advokáta, snad jen poznámkou, že Nový zákon už takové výzvy neobsahuje a tudíž odráží pozitivní evoluci monoteistické víry jak v židovství, tak i potažmo v křesťanství. Nicméně v daném textu čteme, že Saul se provinil proti Hospodinu tím, že porušil tento Boží příkaz a nebyl v likvidaci Amálekovců dost důsledný. Jejich krále Agaga pouze zabil. Soudce Samuel pak sám dokoná Boží vůli tím, že osobně rozseká Agaga na kusy. Můžeme se pohoršovat nad nehumánností politicko-náboženské kultury starověku, v samotné bibli odůvodňované Boží vůlí. Ale než tyto praktiky šmahem odmítneme, zamysleme se nad možnou analogií v moderních dějinách, pro kterou nemusíme chodit příliš daleko. Stačí vzpomenout si třeba na evangelického teologa Dietricha Bonhefera, který podobně jako někdejší soudce Samuel dospěl k přesvědčení, že ukončit zlo druhé světové války je možno nejspíše fyzickou likvidací, tedy atentátem, spáchaným na Adolfa Hitlera. Tím by se zachránily životy tisíců lidí.

V biblickém textu je také třeba mít na zřeteli, že Samuel je soudce, a má pověření k vykonávání Hospodinova soudu. Hospodinův soud však nikdy není jakousi pomstou vyvoleného Božího lidu na nevěřících pohanech. V Písmu čteme, že jednou to byli Izraelci, kdo se stali nástrojem Božího soudu nad pohany, jindy to byli naopak pohané, komu Hospodin vydal do rukou nevěrné Izraelce. Tak alespoň interpretuje víra starozákonní biblické děje. Tedy nikoliv jako nahodilé události, nýbrž jako důsledky duchovního klimatu a vývoje společnosti. Zasazuje události do širších příčinných souvislostí. Podobně lze interpretovat a posuzovat společenské dění i v současnosti. Totiž, řečeno biblicky, jako Hospodinovy soudy. Nejružnější násilí, teror a jiné zlé činy tím pochopitelně nejsou morálně ospravedlněny, ale lze je za jistých okolností nahlížet jako důsledek nějakého dřívějšího pochybení či úpadku. Ale vraťme se k textu.

Zatímco Samuel je soudce, Saul je Izraelský král. Jde v podstatě o rozdělení na moc zákonodárnou a moc výkonnou. Saul jako král má být vykonavatelem Božích příkázání. Jenže v této roli selhává. Četli jsme, že Saul a jeho lid ušetřil Agaga a nejlepší kusy z bravu a skotu, z druhého vrhu, a ze skopců a vůbec ze všeho pěkného, a nechtěli je vyhubit jako klaté. Jako klaté zničili jen to, co bylo podhradné a bezcenné. Nejde tu pochopitelně o žádný projev milosrdenství a slitování s nebohým dobytčím. Ale, čteme-li text pozorněji, zjistíme, že u Saula dokonce nejde ani o pouhé ziskné a majetnické důvody, totiž o získání slušné válečné kořisti. Saul ve svém zdůvodnění, proč nechal lid vzít si válečnou kořist, prozrazuje na sebe něco velmi osobního. Něco, co možná dobře známe i sami u sebe. Ve 20. verši Saul omlouvá své jednání Samuelovi takto: „Vždyť jsem Hospodina uposlechl. Šel jsem cestou, na kterou mě Hospodin poslal. Přiveďl jsem amáleckého krále Agaga a Amáleka jsem zničil jako klatého. Ale lid si vzal z kořisti, z bravu a skotu, to nejlepší z klatého, aby měl co obětovat v Gilgálu Hospodinu, tvému Bohu.“ Tady vnímáme hned několik Saulových pochybení.

1) Saul naplňuje Boží příkaz tak, aby se, lidově řečeno, „vlk nažral a koza zůstala celá“. Plní Boží slovo jen tak napůl, aby to moc nebolelo.

2) Vzpomeňte si, jak Adam v ráji říká: „Já nic, ale žena, kterou jsi mi, Bože, dal, aby při mně stála, ta mi dala z toho stromu a já jsem jedl. Saul se tu vymlouvá velmi podobně: „Já jsem všechno splnil, ale to lid si vzal kořist.“

3) Saul je tu najednou mistrem v teologickém zdůvodnění svého pochybení. K sebrání válečné kořisti měl prý navýsost zbožný důvod. Chtěl to všechno obětovat v Gilgálu Hospodinu.

A 4), všemu nasadí korunu, když řekne: „Chtěl jsem to obětovat tvému Bohu. To ten tvůj Bůh, Samueli, za to může. Ten váš Bůh, pane faráři, ten váš Bůh! Tak mluví ten, kdo byl Bohem vyvolený jako Izraelský král!

A ani to ještě není všechno. Ve 24. verši Saul dodává: „Bál jsem se lidu, proto jsem je uposlechl.“ Opět v tom slyšíme to adamovské „Bál jsem se, proto jsem se ukryl.“ Ale na rozdíl od Adama, který se ještě bojí aspoň Pána Boha, Saul se bojí lidí. A tím na sebe prozrazuje, že je politikem, který se stará hlavně o to, aby neztratil přízeň davu. Jsou vládci, kteří na tom založí celou svoji politickou kariéru. Nerozhodují se podle svého nejlepšího

vědomí a svědomí, ale podle voličských preferencí a žebříčku popularity. „Bál jsem se lidu, proto jsem je uposlechl.“ To je prosím pěkně Saulova motivace pro královská rozhodnutí!

Nejen na tomto příkladu, ale i z jiných narážek v textu nabýváme dojmu, že Saul není vnitřně silná osobnost. Např. při volbě za krále se Saul skrývá mezi zbrojí. To není projev skromnosti, ale spíše vnitřní nejistoty. Svému otci se vůbec nepřiznává, že ho Samuel pomazal za krále. A po královské korunovaci, když se setká s muži, kteří jím pohrdají a urážejí ho, dělá, jakoby neslyšel. O čem to svědčí? Saul je sice podle bible urostlý a krásné postavy, ale uvnitř zdá se být člověkem velmi nejistým. A právě problém s chybějícím sebevědomím či správným sebepřijetím je to, co negativně poznamenává Saulovu vládu a vede k jeho postupnému úpadku. Saul dělá často křečovitá a zbrklá rozhodnutí, jen aby druhým i sobě dokázal, že on je opravdu král. Je velmi citlivý na to, když někdo jiný sklízí větší chválu a má větší úspěch než on. Když později lid opěvuje Davida, že pobil desetitisíce, zatímco Saul jen tisíce, Saula to uráží a přivádí k zuřivosti. Postupně vidí, že David je úspěšnější, a to v něm vzbuzuje zlost. Saul potřebuje neustálé ujišťování, že je dobrý a že nikdo není lepší než on, a to právě proto, že o tom není vnitřně přesvědčený. Byl vychován v tom, že je z nejmenších izraelských kmenů a nejnepatrnější ze všech čeledí. To je někdy problém i dnešní rádooby křesťanské výchovy, kde se pokřivené vnímání sebe sama označuje dokonce za křesťanské ctnosti. Pocity méněcennosti se označují jako skromnost a zdravá sebedůvěra se potlačuje jako pýcha. A pochvala je chápána vždy jako nepatřičná. Jenže nedostatek ocenění vede posléze u člověka k tomu, že je naopak přehnaně závislý na lidském uznání, stává se egocentrickým a ješitným a snaží se neustále o získání lidské přízně a pozornosti. Přesně to spatřujeme u Saula. Bojí se lidí, a proto se jim chce zavděčit. Totiž bojí se, že ztratí u lidí vážnost a úctu. Proto také přemlouvá Samuela, aby na veřejnosti dělal, jakože se nic nestalo, a že všechno je jak má být. Říká Samuelovi: „Zhřešil jsem. Nyní mi však prosím prokaž poctu před staršími mého lidu i před Izraelem a vrať se se mnou. Chci se poklonit Hospodinu, tvému Bohu.“

Bratři a sestry, možná i my občas jednáme ze stejných pohnutek jako Saul – bojíme se lidí. Že Saulovi jde především o sebe sama, vidíme z toho, že i poté, co vyznal svůj hřích, chce si zachovat u lidí tvář. Jeho problémem je nedostatečné sebepřijetí. Aby člověk narovnal své pokřivené vnímání sebe sama, musí sám sebe přijmout takového jaký je, se svými dobrými i špatnými stránkami. A překvapivě nám zpravidla činí větší problém přijmout, že jsem dobrý a nepotřebuji to nikomu dokazovat. Vždyť Pán Bůh, když nás stvořil, tak viděl, že jsme se mu povedli. V tom bychom měli Pánu Bohu důvěřovat. Jinak se budeme stále povyšovat nebo vytahovat, nebo naopak shazovat, prostě nebudeme sami sebou a budeme neustále vyžadovat z vnějšku ujištění o své hodnotě.

Závěrem chci stručně shrnout, o čem jsme des přemýšleli:

1) Starozákonní boje, z dnešního pohledu kruté a nehumánní, nelze morálně ospravedlnit, ale lze je ve víře interpretovat jako Hospodinovy soudy a tedy jako důsledky lidských pochybení.

2) Člověk si dovede pro hřích najít nespočet výmluv, které jsou ale stále stejné už od stvoření světa, podle toho známého modelového příkladu s Adamem a Evou.

3) Budovat politickou kariéru na lidské přízni a popularitě zpravidla nevede ke správným rozhodnutím. Ale také mimo politiku platí, že strach z lidí je špatný rádce.

4) Vnitřní nevyrovnanost vede často ke křečovitému nebo zbrklému jednání, protože motivem je tu především strach o sebe sama. Řešením je zdravé sebevědomí, sebepřijetí a důvěra Bohu. Jinak hrozí nebezpečí, že dopadneme, jako Saul.

Modlitba: *Hospodine, ty jsi nás stvořil k obrazu svému a svěřil jsi nám vládu nad dílem tvých rukou. Prosíme, dej, ať se této odpovědnosti nelekáme, ale dovedeme se ve víře spolehnout, že nás k tomu sám zmocňuješ a vedeš svým Duchem svatým. Amen.*

Přímluvná modlitba: *Pane Ježíši Kriste, Králi nejmocnější a Soudce nejspravedlivější. Prosíme, ať tvé království proniká do tohoto světa. Dej, ať lidským vladařům nejde o lidskou slávu a čest, ale o tvou slávu a spravedlnost. Věříme, že prosazuješ svou vůli i ve světě, který není tvé vůli poddán. Věříme, že se ti nic nevymkne z rukou, i když se nám zdá, že se svět nevyvíjí k dobrému. Prosíme za rozobdování těch, kdo mají v rukou moc. Modlíme se za zákonodárce i za vládu. Prosíme za svobodu, pokoj a mír ve světě. Už zase to pro nás není bezobsažná fráze. Dej, ať nepodléháme strachu. Ať se nebojíme o svět, o naše blízké ani sami o sebe. Dej nám pravou důvěru v tebe. Dej, ať nepochybujeme o tom, že nás máš rád, že jsme pro tebe cenní a svou důstojnost máme pevně zakotvenou v tobě. Prosíme za ty, kteří jsou skelety, kteří trpí pocity méněcennosti, kteří trpí falešnými pocity viny a ty pravé si nepřiznají. Prosíme, dej nám zdravou sebedůvěru. Myslíme tím důvěru tobě, že jsi nás učinil dobré a vybavil dobrými hřívami, které jsou schopny přinášet ti užitek. Prosíme, dej, ať sami sebe přijímáme takové, jací jsme, tedy tak, jak nás přijímáš ty. Dej, ať dovedeme milovat i sami sebe, abychom stejným způsobem dovedli milovat svého bližního. Prosíme za lidi nejisté, neukotvené, bez naděje a bez víry. Prosíme za lidi všelijak postižené, nemocné, slabé, zlomené. Modlíme se za to, abys nám zjevoval svou vůli i svou lásku. Abys nám dával vše potřebné k životu vezdějšmu i k životu věčnému.*